

JOUW BEHANDELING MET PAZOPANIB

INHOUD

01	Inleiding	3
02	Wat doet dit geneesmiddel?	3
03	Inname	4
04	Pletten / breken	5
05	Combinatie met andere geneesmiddelen	5
06	Bijzondere voorzorgsmaatregelen	5
07	Maatregelen bij afwijkende inname van de medicatie	6
08	Bewaring	6
09	Voornaamste bijwerkingen	7
10	Mogelijke andere bijwerkingen	18
11	Wanneer moet ik contact opnemen met het ziekenhuis?	18
12	Waar is pazopanib verkrijgbaar?	19

01 INLEIDING

In deze folder geven we jou enkele handige tips om bijwerkingen te vermijden of te behandelen. We vermelden ook wanneer je het best de arts, de verpleegkundig consulent of de apotheker contacteert. Zij geven je graag meer informatie.

De **blauwe tekst met een !-icoontje** bevat tips die je kunnen helpen om bijwerkingen te verminderen of geeft aan wat je beter vermijdt bij een bepaalde klacht.

De **rode tekst met een !-icoontje** vertelt je welke klachten je in de gaten moet houden en wanneer je een arts of het ziekenhuis moet verwittigen.

Heb je nog vragen over een bepaalde klacht, noteer ze achteraan in deze folder. Bij een volgende consultatie bespreken we jouw vragen samen.

02 WAT DOET DIT GENEESMIDDEL?

Pazopanib blokkeert de werking van eiwitten die betrokken zijn bij de groei van cellen en de ontwikkeling van nieuwe bloedvaten. Zo kan pazopanib de groei van de tumor vertragen en de bloedtoevoer naar de tumor stoppen.

Pazopanib is de werkzame stof van het geneesmiddel met merknaam:

03 INNAME

Pazopanib moet je dagelijks innemen. Zo werkt het geneesmiddel voortdurend tegen de kankercellen, met een optimale doeltreffendheid en slaagkans tot gevolg. Als je de medicatie slechts af en toe zou innemen, krijgen de kwaadaardige cellen meer kans om opnieuw te groeien.

De gebruikelijke dosering is éénmaal per dag twee tabletten van 400 mg.

Jouw **startdosis** is: _____

- ▲ Slik de tabletten in hun geheel door met een glas water.
- ▲ Pazopanib mag je **NIET met voedsel** innemen. We raden aan om de tabletten één uur vóór of twee uur na de maaltijd in te nemen. Als je bijvoorbeeld ontbijt om 8 uur, dan neem je de medicatie in om 7 uur of om 10 uur.
- ▲ Kies voor een vast tijdstip op de dag, dan vergeet je minder snel een dosis.
- ▲ De duur van de behandeling hangt af van hoe je de behandeling verdraagt en van het effect van de behandeling. Dat beslissen we samen met je behandelende arts.
- ▲ Je arts kan ook beslissen om de behandeling aan een lagere dosis op te starten, de dosering van je behandeling (tijdelijk of definitief) te verminderen of je therapie even te onderbreken. Dat gebeurt als de arts merkt dat je het geneesmiddel minder goed verdraagt. Zo krijgt je lichaam de kans om te herstellen. Daarom is dit geneesmiddel ook beschikbaar in tabletten van 200 mg.
Een aanpassing van de dosis komt heel regelmatig voor. Zo vinden we de voor jou optimale dosis.

Belangrijk:

- ▲ Neem de medicatie niet vast met blote handen (als dat mogelijk is).
- ▲ Breng de medicatie rechtstreeks uit de verpakking in je mond.
- ▲ Was altijd je handen na het innemen van je medicatie.

**Verminder de dosis nooit op eigen houtje! Neem altijd de dosis die je arts heeft voorgeschreven.
Verdeel ook nooit een tablet van 400 mg in twee om er twee tabletten van 200 mg van te maken.**

04 PLETTEN / BREKEN

Je mag de tabletten **NIET** pletten, breken of oplossen.

05 COMBINATIE MET ANDERE GENEESMIDDELEN

Voor je een behandeling met pazopanib start, moet je jouw arts of apotheker melden welke andere medicijnen je gebruikt. Sommige geneesmiddelen kunnen de werking van pazopanib verminderen of de kans op bijwerkingen verhogen. Dat geldt ook voor kruiden, voedingssupplementen of geneesmiddelen die je zonder voorschrift kan kopen.

Een medewerker van de ziekenhuisapotheek belt je in de komende weken op om je thuismedicatie te overlopen. Na dit gesprek bekijkt de apotheker of alle medicatie die je neemt kan gecombineerd worden met pazopanib. De apotheker bespreekt mogelijke aanpassingen of bijkomende onderzoeken (bv. een elektrocardiogram) met de arts. We brengen je daar uiteraard van op de hoogte.

06 BIJZONDERE VOORZORGSMATREGELEN

- ▲ Pazopanib kan de **wondgenezing vertragen**. Als je een ingreep moet ondergaan, bespreek dat dan met je behandelende arts. Dat geldt ook voor tandheelkundige ingrepen. Mogelijk moet je even stoppen met pazopanib. Meestal is dat vijf dagen voor tot vijf dagen na de ingreep.
- ▲ Gebruik **geen voedingssupplementen** op basis van **sint-janskruid**. Drink ook geen pompelmoessap of eet geen pompelmoes tijdens je behandeling met pazopanib. Dat kan de werking van pazopanib nadelig beïnvloeden.
- ▲ Pijnmedicatie op basis van **aspirine** en **ontstekingswerende medicatie zoals ibuprofen** kan je tijdens de behandeling met pazopanib beter **vermijden**, omdat ze het risico op een bloeding verhogen. Als je die medicijnen regelmatig gebruikt, bespreek dat dan met je behandelende arts. Paracetamol kan je wel veilig gebruiken als pijnmedicatie.
- ▲ Mannen en vrouwen in de vruchtbare periode moeten een betrouwbaar **voorbehoedsmiddel** gebruiken tijdens de behandeling met pazopanib. Kies altijd voor een barrièremethode (bv. condoom). Bespreek met je arts wat de beste anticonceptiemiddelen zijn voor jou en je partner.
- ▲ Vrouwen die pazopanib innemen, mogen **geen borstvoeding** geven tijdens de behandeling.
- ▲ Wees voorzichtig bij het **besturen van een voertuig of het gebruik van machines**. Je kan je door de behandeling moe en zwak voelen, wat invloed kan hebben op je rijvaardigheid of je vermogen om machines te bedienen.

07 MAATREGELEN BIJ AFWIJKENDE INNAME VAN DE MEDICATIE

Wat moet je doen na een vergeten dosis?

Je moet dit geneesmiddel zorgvuldig innemen. Als je een dosis pazopanib bent vergeten, kan je de vergeten dosis inhalen tot 12 uur vóór de volgende dosis. Als er minder dan 12 uur overblijft vóór de volgende dosis, dan sla je de vergeten dosis over en neem je de volgende dosis op het geplande tijdstip. Slik geen dubbele dosis om een vergeten dosis in te halen. Meld een niet-ingenomen dosis altijd bij je volgend consultatie.

Wat als je te veel tabletten hebt ingenomen?

Als je per vergissing te veel pazopanib hebt ingenomen, neem dan onmiddellijk contact op met je huisarts of je behandelende arts.

Wat bij braken?

Als je moet braken na het innemen van een tablet pazopanib, neem dan géén nieuwe tablet. Enkel als je in het braaksel een volledige tablet ziet, mag je een nieuwe tablet innemen.

08 BEWARING

- ▶ Pazopanib moet je bewaren op kamertemperatuur. Laat de tabletten in hun originele verpakking tot je ze inneemt. Zo bescherm je ze tegen het licht en vochtigheid.
- ▶ Bewaar de medicatie zeker op een veilige plaats, buiten het zicht en het bereik van kinderen.
- ▶ Spoel geneesmiddelen niet door de spoelbak of het toilet en gooi ze niet in de vuilnisbak. Vraag je apotheker wat je met geneesmiddelen moet doen die je niet meer gebruikt.
- ▶ Gebruik pazopanib niet meer na de uiterste houdbaarheidsdatum. Die datum staat op het doosje bij 'EXP'.

09 VOORNAAMSTE BIJWERKINGEN

Het is mogelijk dat er tijdens de behandeling bijwerkingen optreden. De intensiteit van die bijwerkingen verschilt van persoon tot persoon.

Breng je arts, verpleegkundige of apotheker altijd op de hoogte van bijwerkingen. Ze geven je advies om de klachten te verminderen of te behandelen.

Maak je niet ongerust als je weinig bijwerkingen ervaart. Dat betekent zeker niet dat de therapie onvoldoende of niet werkt.

Volgende bijwerkingen kan je ervaren:

▲ Diarree	8
▲ Vermoeidheid	9
▲ Verhoogde bloeddruk	10
▲ Verminderde eetlust en misselijkheid	11
▲ Smaakveranderingen en heesheid	12
▲ Ontsteking van het mondslijmvlies (orale mucositis)	13
▲ Veranderingen van de huid en het haar	14
▲ Hand-voethuidreacties	15
▲ Verminderd aantal rode bloedcellen, witte bloedcellen en bloedplaatjes	16

De verpleegkundig consulent of verpleegkundig specialist zal je tijdens je behandeling op vaste tijdstippen telefonisch contacteren om te luisteren hoe je de behandeling ervaart. Zo kunnen we tijdig op zoek gaan naar een geschikte oplossing voor jouw klachten.

Diarree

De behandeling met pazopanib kan soms leiden tot diarree. Dat betekent dat je vaker stoelgang maakt en dat je stoelgang waterig kan zijn. De bijwerking is doorgaans licht tot matig ernstig. Het is een bijwerking die heel vaak voorkomt.

TIPS

- ▲ Drink voldoende water zodat je genoeg vocht opneemt (1,5 l).
- ▲ Als je te veel vocht verliest, moet je meer drinken (2 tot 2,5 l). Drink dan bijvoorbeeld sportdranken, zodat je ook de nodige mineralen opneemt (bv. Aquarius®, AA Drink®).
- ▲ Kijk regelmatig na of je urine niet te donker is. Dat kan een teken zijn van uitdroging.
- ▲ Eet vet- en vezelarme voeding zoals:
 - pasta, wit brood of rijst
 - mager vlees (kalkoen, kip) of vis
 - cornflakes
 - geschild fruit
- ▲ Het slijmvlies van de sluitspier kan geïrriteerd raken door de diarree. Gebruik zacht toiletpapier of een washandje. Zorg voor een goede lichaamshygiëne en breng een zinkzalf aan rond de sluitspier om de huid te beschermen.
- ▲ Vraag aan je (huis)arts een geneesmiddel tegen diarree.
- ▲ Bij aanhoudende diarree kan je tips vragen aan de oncodiëtist.

LET OP

- ▲ Vermijd voedingsmiddelen die de darmbeweging doen toenemen:
 - grote en vetrijke maaltijden
 - alcohol (bier, wijn)
 - cafeïnehoudende dranken (koffie, thee, cola)
 - voeding met grove vezels, zaden of pitten (volkorenbrood)
 - schillen van fruit, noten
- ▲ Vermijd voedingsmiddelen die de gasvorming verhogen:
 - ui, prei, kool, knoflook, paprika, komkommer, meloen
 - bruisende (koolzuurhoudende) dranken
- ▲ Vermijd voedingsmiddelen die de darmslijmvliesen irriteren (sterke kruiden en specerijen).
- ▲ Vermijd producten die sorbitol bevatten (snoep en kauwgom).
- ▲ Drink bij voorkeur geen water tijdens en tot één uur na de maaltijd.
- ▲ Vermijd melk en zuivelproducten (melk, yoghurt, ijs, kaas, room).

Wanneer contact opnemen met het ziekenhuis?

- ▲ Als de diarree gepaard gaat met koorts, ernstige krampen of braakneigingen.
- ▲ Als je last hebt van uitdrogingsverschijnselen: een droge mond, een droge tong, droge lippen, een droge en verrimpelde huid en donkere urine.
- ▲ Als je last hebt van een bloederige stoelgang.

Vermoeidheid

Vermoeidheid kan een sterke impact hebben op je dagelijkse activiteiten. Het is een heel vaak voorkomende bijwerking.

Vermoeidheid kenmerkt zich door:

- ▲ je algemeen zwak voelen
- ▲ zware ledematen
- ▲ verminderde aandacht en concentratie
- ▲ niet goed slapen, een toegenomen slaapbehoefte
- ▲ geïrriteerd zijn, niet goed in je vel voelen
- ▲ belemmering bij het uitvoeren van de dagelijkse activiteiten
- ▲ zware vermoeidheid na een inspanning

Mag ik sporten?

Sporten is ideaal voor de gezondheid. Dus ook tijdens je behandeling is bewegen belangrijk. Enkel als je je echt ziek of uitgeput voelt, mag je jezelf niet dwingen.

Bewegen hoeft niet altijd intensief te zijn. Denk aan wandelen of fietsen bijvoorbeeld. Of de (klein)kinderen afhalen van school, boodschappen te voet doen, de auto wat verder parkeren en het laatste eindje wandelen, de trap nemen in plaats van de lift ... Dat kan allemaal helpen om je uithouding en kracht op peil te houden.

TIPS

- ▲ Probeer je normale levenspatroon zoveel mogelijk te behouden.
- ▲ Plan je activiteiten en voer ze op je eigen tempo uit. Geef voorrang aan de activiteiten die werkelijk nodig zijn die dag en die je graag doet.
- ▲ Las indien nodig korte rustpauzes in.
- ▲ Slaap overdag niet te lang, rust regelmatig een half uurtje overdag.
- ▲ Vraag hulp aan anderen wanneer nodig.
- ▲ Maak korte wandelingen en doe lichte activiteiten, dat kan deugd doen.
- ▲ Maak voldoende tijd vrij voor ontspanning.
- ▲ Zorg voor een goede nachtrust.
- ▲ Als je de slaap niet kan vatten, blijf dan niet in bed liggen. Sta op en ga iets drinken of doe kort iets ontspannends.
- ▲ Praat met je arts en verpleegkundige als je slaapproblemen blijft hebben. Zij kunnen je helpen.

LET OP

- ▲ Als je je ongewoon vermoeid voelt, wees dan voorzichtig als je met de auto rijdt of machines bedient.
- ▲ Vermijd onnodige activiteiten, stress of spanningssituaties.
- ▲ Drink niet te veel alcohol.
- ▲ Slaap niet te veel overdag, zodat je voldoende moe bent tegen bedtijd.
- ▲ Vermijd stimulerende middelen (zoals cafeïnerijke dranken) voor het slapengaan.

Wanneer contact opnemen met het ziekenhuis?

In bepaalde gevallen van ernstige vermoeidheid, zoals bv. bij kortademigheid na een lichte inspanning.

In het UZ Gent organiseren we een aantal keer per jaar informatiesessies over deze klacht voor patiënten en hun familie. Individueel kan je ook terecht bij de verpleegkundig consulent en de psychologen om je hierin verder te begeleiden.

Je kan ook een mindfulnessprogramma volgen. Deze vorm van therapie heeft al zijn nut aangetoond bij vermoeidheid. Voor meer informatie kan je terecht bij psycholoog Ingrid Jacobs (ingrid.jacobs@uzgent.be of 09 332 54 08).

Verhoogde bloeddruk

De behandeling met pazopanib kan je bloeddruk verhogen, vooral bij de start van de behandeling. Veel mensen weten vaak niet dat ze een verhoogde bloeddruk hebben, omdat dat niet altijd voelbaar is. Het is een heel vaak voorkomende bijwerking.

Volgende klachten kunnen wijzen op een verhoogde bloeddruk:

- ▲ draaierigheid
- ▲ hartkloppingen
- ▲ regelmatig hoofdpijn
- ▲ een druk achter de ogen
- ▲ een gejaagd gevoel

We spreken van een verhoogde bloeddruk als de bloeddruk gelijk is aan of hoger is dan 140/90 mm Hg en dit bij minstens drie opeenvolgende bloeddrukmetingen gedurende een aantal opeenvolgende weken.

Als je lijdt aan een hoge bloeddruk, moet je de bloeddruk regelmatig meten. Je kan dit zelf doen of laten doen door de huisarts. Zo kunnen we deze bijwerking goed opvolgen. Hierna geven we nog enkele tips om bloeddrukstijgingen te beperken.

TIPS

- ▲ Probeer overgewicht te vermijden met een gezonde levensstijl, gebaseerd op een calorie-, vet-, cholesterol- en suikerarme voeding.
- ▲ Gebruik zo weinig mogelijk zout. Sommige mensen met een verhoogde bloeddruk zijn gevoelig voor zout, wat betekent dat hun bloeddruk varieert naargelang hun zoutinname.
- ▲ Zorg dagelijks voor voldoende calciumtoevoer. Geef de voorkeur aan zuivelproducten, vers fruit en verse groenten.
- ▲ Beperk het alcoholverbruik.
- ▲ Beweeg zoveel mogelijk. Dat helpt om je gewicht en je lichamelijke conditie te behouden. Laat je hart controleren voordat je intensieve lichamelijke activiteiten zou aanvangen.

LET OP

- ▲ Vermijd stress, want dat draagt bij tot een stijging van de bloeddruk.
- ▲ Vermijd elke vorm van tabak. Dat heeft weinig invloed op de bloeddruk, maar is wel slecht voor de aderverkalking.

Wanneer contact opnemen met het ziekenhuis?

Als je klachten van een hoge bloeddruk ervaart: draaierigheid, hartkloppingen, regelmatig hoofdpijn, een druk achter de ogen of een gejaagd gevoel.

Verminderde eetlust en misselijkheid

Bij een behandeling met pazopanib ervaren lotgenoten meestal een verminderde eetlust. In mindere mate hebben patiënten last van misselijkheid of braakneigingen. Bespreek deze bijwerking zeker met de arts en de verpleegkundige. Zij helpen je door eventueel antibraakmedicatie op te starten.

Wat kan je ervaren?

- ▲ Geen of een verminderde eetlust
- ▲ Oprispingen
- ▲ Een zwaar of opgeblazen gevoel in de maag

VOEDINGSADVIES

- ▲ Probeer voldoende te drinken. Als je te weinig drinkt en te veel vocht verliest door o.a. braken, moet je contact opnemen met je arts. Te weinig drinken kan het gevoel van misselijkheid erger maken.
- ▲ Drink ook energierijke dranken zoals melk, frisdrank, soep ...
- ▲ Drink met kleine slokjes.
- ▲ Probeer verschillende keren per dag kleinere porties te eten.

ALGEMENE TIPS

- ▲ Neem je voorgeschreven medicatie stipt in om misselijkheid te voorkomen.
- ▲ Zorg voor een goede mond- en tandhygiëne.
- ▲ Eet traag en kauw goed.
- ▲ Eet waar je zin in hebt.
- ▲ Eet wanneer de misselijkheid het minst erg is.
- ▲ Stop met eten als je misselijkheid erger wordt en probeer het op een later tijdstip opnieuw.
- ▲ Zorg voor voldoende frisse lucht.
- ▲ Je kan altijd hulp vragen aan de oncodiëtist.

LET OP

- ▲ Drink niet te veel voor of na de maaltijd.
- ▲ Probeer storende geuren die de misselijkheid kunnen verergeren te vermijden: etensgeuren, kruiden, specerijen, parfums, schoonmaakmiddelen, bloemengeuren ...
- ▲ Ga niet onmiddellijk na de maaltijd liggen. Een halfzittende houding is beter.
- ▲ Dwing jezelf niet om te eten.

Heb je nog vragen over deze bijwerking? Neem dan contact op met onze diëtisten. Meer informatie vind je op www.uzgent.be/kankercentrum.

Smaakveranderingen en heesheid

Schade aan de slijmvliezen en speekselklieren door de medicatie kan smaakverlies, smaakveranderingen en speekseltekort veroorzaken. In bepaalde omstandigheden kunnen je smaakdrempels hoger of lager liggen dan vroeger. Je smaakwaarneming stemt niet meer overeen met je smaakgeheugen. Ondanks die klachten moet je goed blijven eten om je herstel te bevorderen.

Naast smaakverandering kan er ook heesheid optreden. Die bijwerking kan ontstaan door aantasting of ontsteking van de slijmvliezen van mond, keel en slokdarm.

De klachten zijn eigen aan de behandeling en verdwijnen geleidelijk na stopzetting ervan. Maar ook mond- en tandproblemen kunnen de klachten veroorzaken. **Ga daarom voor de start van de behandeling naar je tandarts voor een algemene controle.**

TIPS

- ▲ Poets na iedere maaltijd je tanden of reinig dagelijks je tandprothese.
- ▲ Spoel voor en na de maaltijd je mond met water.
- ▲ Kauwen op een snoepje of suikervrije kauwgom kan de vieze smaak verminderen.
- ▲ Vervang vlees door vis, (koude) kip, vleeswaren, kaas, een eiergerecht of vegetarische producten of verwerk vlees in sauzen, zoals spaghettisaus.
- ▲ Als gekookte groenten je niet smaken, probeer dan een rauwkostsalade of drink een extra glas groente- of vruchtensap.
- ▲ Soms verdwijnt de vieze smaak even door iets met een sterke of pikante smaak te eten, bv. basilicum, rozemarijn, oregano, dragon, munt, curry ... Je kan eventueel ook een saus toevoegen aan je gerecht (o.a. zoetzure saus). Opgelet: doe dat niet als je een gevoelig of ontstoken mondslijmvlies hebt. Bij sommige mensen veroorzaken sterk smakende voedingsmiddelen ook meer smaakafwijkingen.
- ▲ Drink minimum 1,5 liter per dag. Kies voor water, bouillon, soep, thee en vruchtensappen (geen pompelmoessap). Kies dranken die energie leveren, zeker als je gewicht verliest (bv. Aquarius®, AA Drink®).
- ▲ Als klassieke maaltijden (aardappelen, groenten, vlees/vis) je niet meer smaken, kan je de warme maaltijd vervangen door een broodmaaltijd met hartig beleg.
- ▲ Probeer een alternatief te vinden voor voedingsmiddelen of gerechten waar je een afkeer voor kreeg (bv. warm vlees in plaats van koud vlees, vleesbeleg of vis).
- ▲ Cosmetica, bloemen, tabaksrook en schoonmaakmiddelen roepen vaak afkeer op.
- ▲ Breng afwisseling in de textuur van je voeding (vast, halfvast, vloeibaar).
- ▲ Eten is ook een sociaal gebeuren. Het kan helpen om samen met anderen te eten om minder stil te staan bij een veranderde smaak.
- ▲ Zorg voor voldoende frisse lucht tijdens het koken als je last hebt van reukveranderingen.
- ▲ Voor meer gedetailleerde informatie kan je terecht bij de oncodiëtist.

LET OP

- ▲ Vermijd alcohol en roken: ze kunnen de smaakveranderingen nog erger maken.
- ▲ Vermijd maaltijden met een sterke geur (stoofpotjes, kolen, koffie ...).

Ontsteking van het mondslijmvlies (orale mucositis)

Doelgerichte therapie kan een ontsteking van het mondslijmvlies veroorzaken. Dat noemen we mucositis. De ontsteking is meestal **tijdelijk**, maar kan pijnlijk zijn. Het tandvlees, de tong en de lippen kunnen dan gevoelig zijn, vooral bij het eten, drinken en spreken. Ook de smaakcellen kunnen aangetast raken, wat smaakveranderingen kan veroorzaken.

Ga voor de start van je behandeling **langs bij je tandarts**. Vertel je tandarts dat je met een oncologische behandeling start en laat je gebit grondig nakijken. Dat kan problemen voorkomen tijdens de behandeling.

Waaraan kan je mucositis herkennen?

- ▲ Een droge of pijnlijke mond
- ▲ Rood slijmvlies in de mond
- ▲ Aften of zweertjes
- ▲ Wit beslag op de tong
- ▲ Bloedend tandvlees
- ▲ Kloofjes in de lippen
- ▲ Een gevoelige keel

PREVENTIEVE TIPS

- ▲ Zorg voor een goede mondhygiëne en een goed verzorgd gebit.
- ▲ Poets je tanden na elke maaltijd, minstens twee keer per dag.
- ▲ Poets je tanden altijd met een zachte tandenborstel en vervang je tandenborstel bij tekenen van slijtage (als de haren naar buiten staan).
- ▲ Gebruik een fluoridehoudende milde tandpasta.
- ▲ Spoel de tandenborstel grondig na en bewaar hem droog met de borstelkop naar boven.
- ▲ Hou de borstelkop goed schoon als je een elektrische tandenborstel gebruikt.
- ▲ Flos je tanden één keer per dag met tandzijde. Als je het niet gewoon bent om te flossen, is dit niet het moment om ermee te starten. Je kan namelijk gemakkelijk wondjes in de mond veroorzaken.
- ▲ Reinig je vals gebit regelmatig met zeep en spoel het nadien goed af. Bewaar het op een droge plaats.
- ▲ Spoel je mond altijd met water als je moest braken.
- ▲ Regelmatig je mond spoelen met water raden we sowieso aan. Het voorkomt uitdroging van de slijmvliezen en draagt bij aan een zuivere mond. Preventief een mondspoelmiddel gebruiken raden we dan weer af.
- ▲ Hou je lippen vochtig met een lippenbalsem.
- ▲ Drink veel.
- ▲ Draag je gebitsprothese niet als dat jou te veel hindert.
- ▲ We raden aan om te stoppen met roken.
- ▲ Voor meer gedetailleerd voedingsadvies kan je altijd een beroep doen op onze diëtisten.

TIPS BIJ IRRITATIE OF LETSELS IN DE MOND

- ▲ Een goede mondhygiëne is cruciaal bij de behandeling van mondproblemen.
- ▲ Bij pijn eet je het best zachte voedingsmiddelen (zoals sandwiches).
- ▲ De pijnlijke zones in je mond kunnen we aanpakken met een laserbehandeling. Neem contact op met de verpleegkundige bij pijn of open wondjes in je mond. Meer info vind je in de brochure 'Lasertherapie voor de behandeling van orale mucositis' (www.uzgent.be/folders-kankercentrum)
- ▲ Bij letsels kan je zuigen op ijsblokjes om de pijn te verzachten.
- ▲ Bij irritatie of aften in de mond kan je wel een mondspoelmiddel gebruiken. Vraag aan je arts welk middel geschikt is.

LET OP

- ▲ Vermijd tandpasta met een blekende werking voor wittere tanden (bv. met peroxide).
- ▲ Vermijd te gekruide, zuur (citroensap, vinaigrette, mosterd), droog, krokant, hard, heel koud of heel warm voedsel bij pijn of open wondjes in de mond.
- ▲ Drink geen alcohol: het droogt de mond uit en kan irriterend zijn voor de wondjes in je mond.

Controleer regelmatig je tong, wangen, verhemelte, de zone onder je tong en de binnenzijde van je lippen. Doe dat met een lampje voor de spiegel. Je kan bij de verpleegkundige terecht voor een laserbehandeling als je pijn hebt.

Veranderingen van de huid en het haar

De behandeling met pazopanib kan een invloed hebben op je huid en haar.

Je haar kan verdunnen door de behandeling. Als de behandeling stopt, zal je haar na ongeveer een maand opnieuw beginnen. Je haar kan ook **verkleuren**. Soms komt er een **witte gloed** over je haar.

Door de behandeling kan je huiduitslag krijgen. Met uitslag bedoelen we veranderingen aan de huid zoals roodheid, vlekken, puisten, pukkels of blaasjes. De uitslag kan plaatselijk zijn maar ook verspreid over je lichaam.

Veel mensen krijgen last van een **droge, schilferige huid** die soms ook jeukt. Onderstaande tips helpen je om een droge huid te voorkomen of behandelen.

TIPS

- ▲ Wrijf je huid in met een crème zodra je last hebt van een droge huid. Een droge huid veroorzaakt sneller jeuk.
- ▲ Kies een vette, hydraterende crème die je dagelijks mag gebruiken.
- ▲ Behaarde lichaamszones kan je 's avonds voor het slapengaan inwrijven.
- ▲ Gebruik een neutrale, niet-geparfumeerde crème zonder alcohol.
- ▲ Neem een douche in plaats van een bad. In bad verweekt je huid meer. Zo wordt ze sneller droog.
- ▲ Bij het douchen gebruik je het best een neutrale en niet-geparfumeerde douchegel of doucheolie in plaats van zeep. Dat hydrateert de huid beter.
- ▲ Droog je goed af tussen de tenen en vingers.
- ▲ Gebruik bij voorkeur een crème kort na het wassen, als je huid schoon en de droogte het meest uitgesproken is.
- ▲ Bescherm je goed tegen de zon, wind en koude om uitdroging van de huid te voorkomen. Gebruik een zonne-crème met factor 50. Breng die minimum 30 min. vóór je in de zon gaat aan en herhaal dit om de twee uur.
- ▲ Draag het best loszittende, katoenen kledij.
- ▲ Drink voldoende water.
- ▲ Als je last hebt van jeuk, vraag dan een jeukstillend geneesmiddel aan je arts of apotheker.

LET OP

- ▲ Vermijd directe blootstelling aan de zon.
- ▲ Vermijd te warme of te veelvuldige douches.
- ▲ Vermijd blootstelling aan agressieve producten (bv. schoonmaakproducten) door handschoenen te dragen. Draag ook handschoenen als je huishoudelijke taken met water uitvoert.

Wanneer contact opnemen met het ziekenhuis?
Als de droge huid en/of de jeuk hinderlijk wordt.

Hand-voethuidreacties

Je behandeling kan een invloed hebben op je huid. Vooral op druk- en wrijfpunten, zoals bv. de hiel van je voet of aan je vingertoppen, kan je last krijgen van een pijnlijke **roodheid**. Die kan gepaard gaan met **eelt- of blaarvorming**. Dat noemen we hand-voethuidreacties.

Wat kan je opmerken?

- ▲ Een pijnlijke rode huid
- ▲ Eelt of blaarvorming
- ▲ Roodheid rond drukkpunten
- ▲ Kloven
- ▲ Tintelingen en/of gevoelloosheid
- ▲ Een branderig gevoel

TIPS

- ▲ Kies een hydraterende crème die je dagelijks mag gebruiken.
- ▲ Behaarde lichaamszones kan je 's avonds voor het slapengaan inwrijven.
- ▲ Gebruik een neutrale, niet-geparfumeerde crème zonder alcohol.
- ▲ Gebruik douche- of badolie in plaats van zeep.
- ▲ Bescherm je goed tegen de zon. Gebruik een zonnecrème met beschermingsfactor 50. Breng de zonnecrème aan minimum 30 minuten voor je in de zon gaat en herhaal dit om de twee uur.
- ▲ Je draagt het best loszittende, katoenen kledij. Zorg voor een goede verluchting van de huid.
- ▲ Als je last hebt van jeuk, vraag dan een jeukstillend geneesmiddel aan je arts of apotheker.
- ▲ Laat overmatig eelt voor de start van je behandeling verwijderen door een pedicure/manicure.

LET OP

- ▲ Vermijd letsels.
- ▲ Neem geen te warme douches: die drogen je huid sneller uit.
- ▲ Vermijd knellende schoenen.
- ▲ Maak geen te lange wandelingen.

Verminderd aantal rode bloedcellen, witte bloedcellen en bloedplaatjes

Rode bloedcellen

Rode bloedcellen vervoeren zuurstof doorheen ons lichaam. Bij een verminderd aantal rode bloedcellen kan bloedarmoede (anemie) optreden.

Hierdoor kan je volgende symptomen opmerken:

- ▲ vermoeidheid
- ▲ snel futloos zijn
- ▲ algemeen gevoel van zwakte
- ▲ bleke huid en lippen
- ▲ duizeligheid

Je kan zelf niets doen om de aanmaak van rode bloedcellen te stimuleren. Als dat nodig is gaan we over tot een bloedtransfusie.

TIPS

- ▲ Verspreid je activiteiten over de dag. Wissel ze tijdig af met een korte rustpauze.
- ▲ Vraag aan anderen om ook een handje te helpen.
- ▲ Zorg voor een goede voeding met voldoende ijzer (rund- en lamsvlees, donkergroene bladgroenten, broccoli, bonen) en vitamine B (melk, eieren, kaas, vlees), vitamine C (paprika, kiwi) en foliumzuur (spinazie, broccoli, bonen, volkorenbrood).
- ▲ Drink voldoende.

Wanneer contact opnemen met het ziekenhuis?

- ▲ Als je je duizelig voelt of kortademig bent.
- ▲ Als je je bij de minste inspanning heel moe voelt.

Witte bloedcellen

Witte bloedcellen spelen een belangrijke rol in ons afweersysteem. Bij een verminderd aantal witte bloedcellen **verhoogt de kans op infectie**. Die infectie bestrijden we best zo snel mogelijk, aangezien er minder witte bloedcellen aanwezig zijn om je lichaam te verdedigen. Vroegtijdig behandelen is dus de boodschap.

Tekenen van een infectie kunnen zijn:

- ▲ koorts (meer dan 38°C), zweten, koude rillingen
- ▲ keelpijn, hoest, verstopte neus
- ▲ hoofdpijn
- ▲ een branderig gevoel bij het plassen, slecht ruikende urine
- ▲ een ziek of uitgeput gevoel
- ▲ roodheid, zwelling, ettervorming (lokale infectie)

TIPS

- ▲ Meet je lichaamstemperatuur als je je ziek voelt. **Bij 38°C of meer moet je altijd het ziekenhuis verwittigen!**
- ▲ Zorg voor een goede lichaamshygiëne.
- ▲ Was regelmatig je handen, zeker voor het eten en na ieder toiletbezoek.
- ▲ Pas een goede mondzorg toe en controleer je mond op roodheid of aften.
- ▲ Voorkom wondjes en verzorg opgelopen wondjes meteen.
- ▲ Vermijd contact met mensen die griep hebben of verkouden zijn als jij je zelf minder goed voelt.
Vermijd dan ook druk bevolkte plaatsen, zoals winkels, bioscoop, zwembaden, sportmanifestaties, markt ...

Wanneer contact opnemen met het ziekenhuis?

- ▲ Als je tekenen van een infectie opmerkt of koorts hebt.
- ▲ Vanaf 38°C moet je **ALTIJD** contact opnemen met je behandelende arts, de verpleegkundig consulent of de verpleegkundige van het dagziekenhuis of verpleegafdeling. **Neem nooit op eigen initiatief geneesmiddelen in als je vermoedt dat je een infectie hebt.**

Bloedplaatjes

Bloedplaatjes zorgen voor de bloedstolling. Het aantal bloedplaatjes kan verminderen door de behandeling. Hierdoor vergroot de kans op blauwe plekken, onderhuidse bloedingen, neusbloedingen, bloedend tandvlees ... Een wonde kan ook langer bloeden. Aan deze bijwerking kan je zelf niets doen. De arts volgt het aantal bloedplaatjes in het bloed op. Als dat nodig is krijg je bloedplaatjes toegediend via transfusie.

Wanneer contact opnemen met het ziekenhuis?

- ▲ Als je spontaan een bloedneus krijgt.
- ▲ Als je regelmatig een moeilijk te stelpen bloedneus hebt.
- ▲ Bij bloedingen in de urine of stoelgang.

10 MOGELIJKE ANDERE BIJWERKINGEN

De bijwerkingen die we hierboven hebben beschreven, komen vaak voor. Daarnaast kunnen ook klachten optreden die slechts beperkt of in lichte mate voorkomen, namelijk:

- ▲ gewichtsverlies
- ▲ gewrichts- of spierpijn
- ▲ slaapstoornissen
- ▲ zwelling in het gezicht

11 WANNEER MOET IK CONTACT OPNEMEN MET HET ZIEKENHUIS?

- ▲ Als je koorts hebt vanaf 38°C of als je andere tekenen van een infectie opmerkt.
- ▲ Als je niet of onvoldoende kan eten en/of drinken.
- ▲ Als je meer dan drie dagen braakt of als je meer dan drie keer per dag braakt.
- ▲ Als je een pijnlijke en gezwollen maag hebt.
- ▲ Als je tekenen van uitdroging vertoont (dorstgevoel, droge huid, weinig plassen).
- ▲ Als je op korte tijd veel vermagert.
- ▲ Als je pijn, bloedingen of afters in je mond hebt.
- ▲ Als je aanhoudende diarree hebt.
- ▲ Als je pijn op de borst ervaart.
- ▲ Als je pijnlijke huidletsels aan je handen en voeten hebt.

Bij symptomen die kunnen wijzen op long- of ademhalingsproblemen:

- ▲ hoesten, een fluitende ademhaling, buiten adem zijn in rust
- ▲ verergering van deze symptomen als je ze al had vóór de behandeling

Bij symptomen die kunnen wijzen op een infectie:

- ▲ koorts vanaf 38°C of meer, en die langer dan 24 uur aanhoudt
- ▲ rillingen
- ▲ pijn in de borststreek
- ▲ zweten, vooral 's nachts
- ▲ aanhoudende diarree met klachten van krampen, pijn, misselijkheid, braken, dorst en duizeligheid
- ▲ pijn of branderig gevoel bij het plassen
- ▲ roodheid, pijn, vochtophoping aan armen of benen

Bij symptomen van een allergische reactie:

- ▲ uitslag
- ▲ zwelling van het gezicht en de keel

12 WAAR IS PAZOPANIB VERKRIJGBAAR?

Dit geneesmiddel is **enkel verkrijgbaar op voorschrift in de ziekenhuisapotheek van het UZ Gent** (ingang 12, route 1570). Breng je identiteitskaart mee als je het geneesmiddel komt afhalen.

Pazopanib wordt volledig terugbetaald door de ziekteverzekering.

Openingsuren ziekenhuisapotheek

- ▲ weekdays: van 8 tot 20 uur
- ▲ zaterdag: van 8 tot 12 uur en van 13 tot 16.30 uur
- ▲ zondag: van 8 tot 13 uur
- ▲ feestdagen:
 - maandag, vrijdag of zaterdag: van 8 tot 16.30 uur
 - dinsdag, woensdag, donderdag of zondag: van 8 tot 13 uur

Contactgegevens ziekenhuisapotheek

Tel. +32 9 332 32 41

apotheek.info@uzgent.be

Wil je deze folder of andere documentatie over jouw behandeling digitaal bekijken?

Je vindt alle info op www.uzgent.be/folders-kankercentrum onder de rubriek 'Sarcomen en bottumoren'.

VRAGEN? NOTEER ZE HIER